

Päihteet, perhe ja häpeä

Luento Hämeenlinnan Raatihuoneella
kumppanuusseminaarissa 3.11.2009

Jorma Virtanen

Päihteet perheissä

- ▶ 530 000 työikäisellä on perheenjäsenen tai jäsenten alkoholinkäytöstä johtuvia ongelmia (Stakesin juomatapatutkimus -2000)
- ▶ 17 %:lla (n. 800 000) yli 15-vuotiaista on kokemuksia lapsuudenkotinsa alkoholin tai muun päihteen liikkakäytöstä (Lasinen lapsuus-hankkeen tutkimus 1994)
- ▶ arviolta 100 000 vanhemman lapsi kärsii päihdeongelmasta (Stakesin juomatapatutkimus – 2000)

Häpeä tunteena

- ▶ ihmisen käsitys siitä, millaiseksi hän tuntee itsensä suhteessa muihin.
- ▶ kunnioittavan vastavuoroisuuden puute
- ▶ käsitys omasta itsestä suhteessa itseen
- ▶ tunteena "passiivinen"
- ▶ häpeää voi tuntea myös toisesta ja toisen tekemisestä

Häpeän monet kasvot

- ▶ erilaisuus
- ▶ kelpaamattomuus
- ▶ pelko tulla hylätyksi
- ▶ turvattomuus
- ▶ jännittäminen
- ▶ arvottomuus

Usein on helpompi tunnistaa häpeän torjuntamekanismit kuin varsinainen häpeä

(Malinen, 2003)

Häpeäkompassi

eli häpeän hallintamenetelmiä (Nathanson)

vetäytyminen

hyökkääminen
muita vastaan

hyökkääminen
itseä vastaan

välttäminen

Päihteet, perhe ja häpeä

(14 läheisen kirjoitusta häpeästä)

- ▶ elämä on usein sosiaalisesti rajoittunutta
- ▶ omat tarpeet ja toiveet unohtuvat
- ▶ keskeisenä on ongelma, ei elämä
- ▶ läheisen raitistamisyritysten epäonnistuminen tuottaa syyllisyyttä
- ▶ vanhempi kokee häpeää tilanteesta ja syyllisyyttä kasvattajana

Häpeän käsittely, tilanteen helpottuminen

- ▶ tiedon lisääminen, sairauskäsitys vähentää päihteiden käytön tuottamaa häpeää
- ▶ vertaiskokemukset (12 askeleen ohjelmat, muut vertaisryhmät, läheisille tarkoitettut kurssit)
- ▶ "kun ammattilaiset ottavat läheisen tilanteen tosissaan"
- ▶ kiitollisuus "elämän kasvatusmenetelmiin"

Johtopäätöksiä

- ▶ Häpeän koteloituminen (käsittelemättömyys) saattaa pysäyttää analyyttisen prosessin tai estää sen käynnistymisen (Ikonen & Rechardt, 1994)
- ▶ Päihdehoidossa olisi otettava huomioon koko perhe. Tutkimusten mukaan se parantaa päihdehoidon tuloksia (Mäkelä, 1998)
- ▶ Jokaisella perheenjäsenellä on oikeus kuulla sanat: "Mitä SINULLE kuuluu?"